

19. Etätyö – kuvaus päivitetty 10.4.2019

1. Kiehtova etätyö

Lapinjärvi 2015: Lapinjärven kirjastoon on syksyllä valmistunut valtakunnan ensimmäinen Koko Kylän Työhuone — eli kaikille kuntalaisille avoin tila, jossa voi verkostoitua, tehdä etätöitä, skannata, printata, pitää kahvi- tai lounastaukoa seurassa, pitää kerhoa, kurssia, infotilaisuutta tai palaveria.

Tila on remontoitu ja varustettu nykyajan monimediainen työympäristö mielessä, mutta samalla kotoisesti ja inspiroivasti, jotta työhuoneelle olisi aina mukava tulla töihin.

Idean kylän yhteisestä työhuoneesta saivat koulutusalan yrittäjä Heidi Norra ja suunnittelija Mari Savio, jotka molemmat tuntevat etätöläisen arjen maaseutupaikkakunnalla kantapään kautta ja ovat kokeilleet erilaisia työn ja kodin yhdistämiskäytäntöjä.

Nykyajan työympäristö on usein sellainen, että työt ovat pääkaupunkiseudulla, mutta niitä voi tehdä etänä kauempaakin. Silti tarvitaan työntekoon soveltuva tila, ja se paras tila ei ole aina koti. – Työympäristönä paikkakunnan ihmisiä yhteen kokoava, mutta silti työrauhaa tarjoava työhuone on mitä houkuttelevin. Tänne voisi vaikka jäädä töiden jälkeenkin, Heidi Norra iloitsee.

Lapinjärven kunta lähti mukaan urauurtavaan tilahankkeeseen ja tarjoaa nyt kaukaa viisaasti työtilaa niille opiskelijoille, tutkijoille, luovan työn tekijöille ja muille, joille jokin muu paikkakunta tarjoaa itse työn.

– Kippis ja kumarrus kunnalle, kun antoi tilat ja lähti mukaan työhuonehankkeeseen. Näitä lisää Suomen muihinkin maaseutukuntiin, Mari Savio toivoo (pikkukaupunki.fi)

Mahdollisuus tehdä etätöitä kiehtoo ja houkuttaa monia. Niin pitkien etäisyyksien Lapissa kuin ruuhkaisella kaupunkialueella tai Lapinjärvellä melkoisen parannuksen ajankäyttöön tuo tuntikausien päivittäisten työmatkojen jääminen pois. Toiset pitävät sitä myös ympäristötekona. Ainakin se parantaa työn ja muun elämän yhteensovittamista. Kysymys ei ole vain siitä, että voi napsauttaa työpäivän alkajaisiksi pyykkikoneen päälle vaan että ehtii hakemaan lapsia päiväkodista tai osallistua harrastuksiin työpäivän päätteeksi. Etätyö mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden paremman huomioon ottamisen. Ehkä kaikkein useimmin tuodaan kuitenkin esille mahdollisuus keskittyä töihin ilman keskeytyksiä. Silloin etätyö parantaa työn tuottavuutta ja tuloksellisuutta.

Etätyö ei sovellu kaikkiin työtehtäviin ja kaikkien työntekijöiden tapaan tehdä työtä. Etätyön tekeminen edellyttää luottamusta ja luottamuksen arvoista työskentelyä. Suositeltavaa on sopia työntekijän kanssa säännöllisen etätyön tekemisestä. Lisäksi työyhteisöllä on usein tarvetta sopia kokouksikäytännöistä ja yhteydenpidosta kollegoihin, kun tehdään etätöitä. Tietotekniikan kehittymisen myötä kokouksiin ja tapaamisiin osallistuminen ja työtovereiden tavoittaminen etäyhteyksillä sujuu nykyisin huomattavasti aiempaa helpommin.

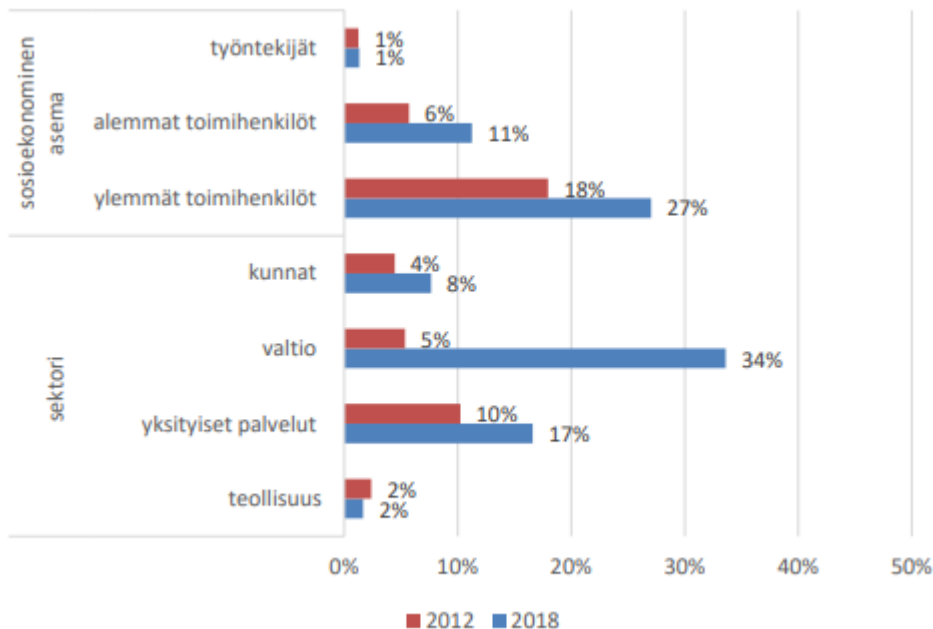
- ”Meillä on siirrytty kahden viime vuoden aikana manuaalisista prosesseista sähköisiin prosesseihin oikeastaan kaikissa hallinnon palveluissa ja pääosin myös kuntalaispalveluissa.” Kun paperit eivät enää odota työpöydillä, mahdollistaa se myös etätyön tekemisen.
- ”Uutta ovat etäkokoukset ja etätyö, sekä tuunattu työ pitkällä sairauslomalla, jos kykenee tekemään työtä kotoa käsin, vaikka olisi esimerkiksi kipsi jalassa.”

- ”Kokoukset ja koulutus ovat muuttuneet digiaikaan, ja uudet välineet tuovat aivan uudenlaisia mahdollisuuksia osallistua kotona, töissä ja oikeastaan missä tahansa.”
- ”Toisaalta on hyvä, että voi keskittyä kotona ja saa tehtyä rauhassa. Mutta toisaalta pitäisi olla vuorovaikutuksessa ja tehdä yhdessä. On aika vaikea esimiehenä arvioida, milloin etätyö on organisaatiolle ja asiakkaille eduksi ja lisää työn tuottavuutta.”

Kiinnostavaa on, millä tavoin etätyön tekeminen yleistyy ja kehittyy kuntaorganisaatioissa lähivuosina. Mahdollisuus tehdä etätöitä on yksi työpaikan vetovoimatekijöistä sen lisäksi, että se laajentaa mahdollisten työnhakijoiden joukkoa. Pienelle kunnalle se voi olla mahdollisuus saada palvelukseen osaavaa henkilökuntaa. Mahdollista olisi myös hyödyntää Lapinjärven kunnan tapaan erillisiä lähityöpisteitä tai mikä estäisi kuntia perustamasta useamman kunnan yhteisiä kaukutyöpisteitä esimerkiksi hiihtokeskuksiin? Etätyön alueella kaikkia mahdollisuuksia ei ole vielä käytetty.

2. Etätyön yleisyys

Etätyön reipasta yleistymistä on ennustettu jo vuosikymmeniä, mutta odotuksista huolimatta sellaista ei ole tullut. Muutaman viime vuoden aikana etätyön tekeminen on työolobarometrin tulosten mukaan kuitenkin pikkuhiljaa yleistynyt. Nykyisin noin viidennes kaikista työntekijöistä tekee säännöllisesti etätyötä. Kun mukaan lasketaan myös satunnaisesti etätyötä tekevät, päästään noin kolmannekseen kaikista työntekijöistä. Kunta-alalla on palvelutehtäviä, jotka edellyttävät läsnäoloa esimerkiksi leikkaussalilla tai vastaanotossa, mikä rajoittaa etätyön säännöllistä käyttöä.

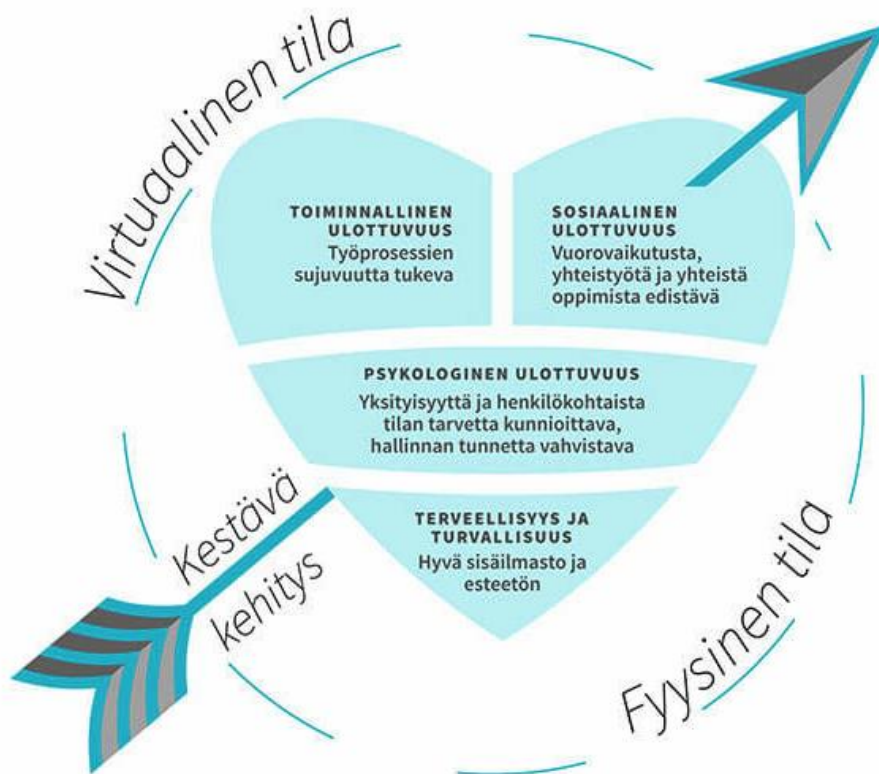
Kuva 1. Etätyön tekeminen vähintään viikoittain vuosina 2012 ja 2018. (TEM, työolobarometri)

Suomessa työskentely pelkästään etätyötä tekemällä on melko harvinaista. Päivittäin etätyötä ilmoitti tekevänsä 3 prosenttia kaikista työntekijöistä.

3. Mikä saa aikaan muutosta etätyössä?

- Tarve parantaa tuottavuutta ja tuloksellisuutta. Niitä saa aikaan se, että asioihin pystyy keskittymään paremmin. Vain harva etätyötä tekevä on halukas palaamaan pelkkään omalta työpisteeltä tehtävään työhön

- Tietotekniset välineet mahdollistavat yhä paremmin työn tekemisen myös työpaikan ulkopuolelta, samoin yhteydenpidon työtovereihin ja esimieheen
- Tarve parantaa työn ja muun elämän yhteensovittamista
- Tarve vähentää työmatkoihin kuluva aikaa ja rahaa
- Tarve välttää ja vähentää ruuhkia ja työmatkoista aiheutuvia päästöjä
- Tarve parantaa työvoiman saatavuutta. Mahdollisuus työskennellä esimerkiksi kotoa, toiselta paikkakunnalta tai lähi- tai kaukutyöpisteestä käsin voi olla joissain tehtävissä merkittävä vetovoimatekijä. Etätö mahdollistaa myös sellaisten ihmisten rekrytoinnin, joiden olisi muuten vaikeaa tai mahdotonta esimerkiksi pitkien etäisyyksien (asunto toisella paikkakunnalla), hoitovelvollisuuksien tai liikuntavammaisuuden vuoksi päästä päivittäin työpaikalle.
- Erilaisten monitilatoimistojen yleistyminen, kun pyritään tila- ja energiatehokkuuteen ja yhteistyötä korostavaan työkuultuuriin. <https://www.ttl.fi/monitilatoimisto-parantaa-yhteisollisyytta-mutta-heikentaa-tyoskentelyrauhaa/> ja <https://www.ttl.fi/tyoymparisto/tyotilojen-suunnittelu/>

Lähde: Ruohomäki, V., Lahtinen, M. & Reijula, K. (2015) Salutogenic and user-centred approach for workplace design. *Intelligent Buildings International*, 7(4), 184-197

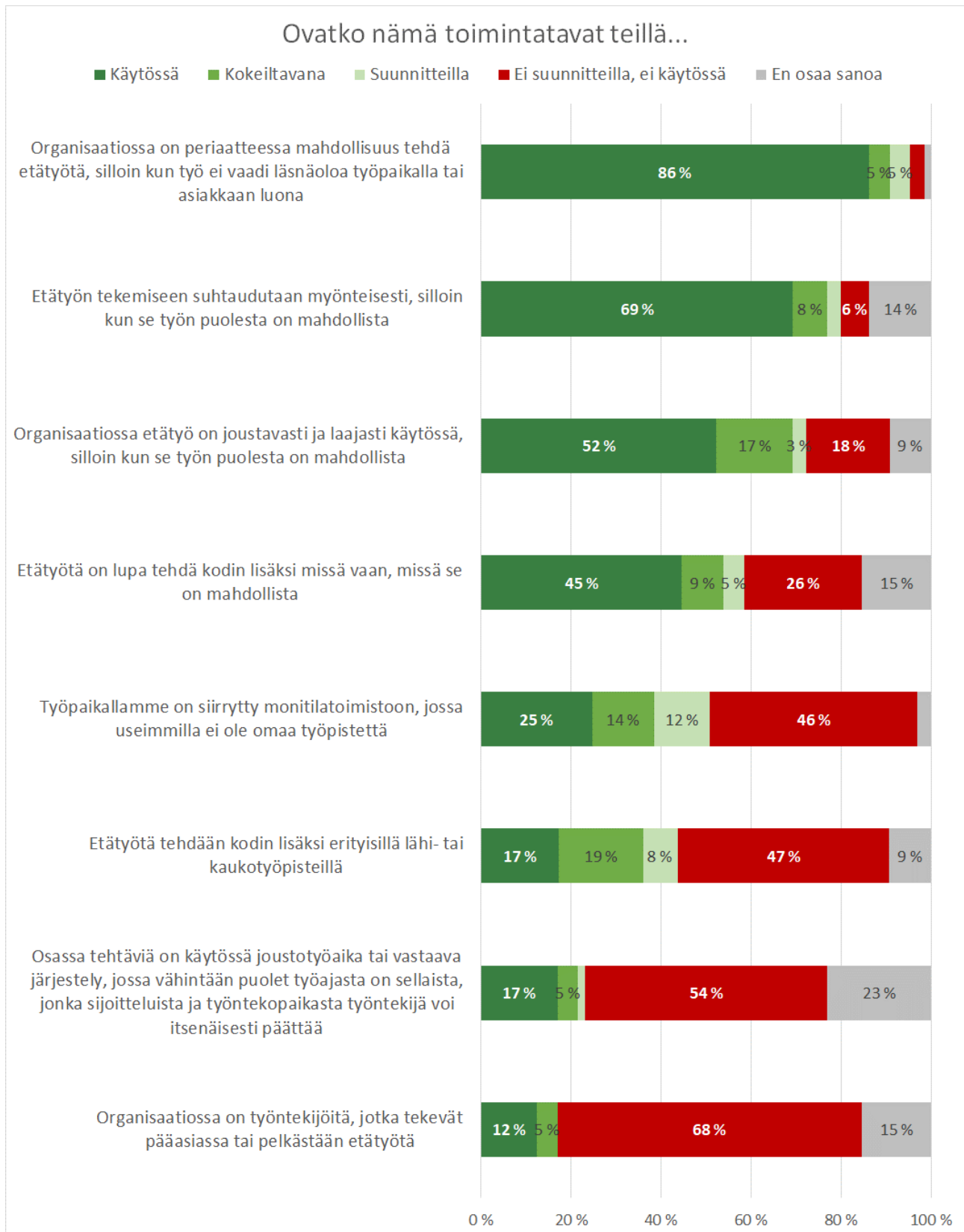
Kuva 2. Hyvinvointia edistävän työtilan ulottuvuudet

- Uudessa työaikalaissa on määritelty joustotyöaika, jossa vähintään puolet työajasta on sellaista, jonka sijoittelusta ja työntekopaikasta työntekijä voi itsenäisesti päättää
- Etätöön tekemisestä kertyneet kokemukset viimeisten vuosien ja vuosikymmenien aikana ovat hälvittäneet siihen alkuaikoina liittyneitä pelkoja. Myös etätö on työaikaa
- Muiden työpaikkojen rohkaisevat (tai varoittavat) esimerkit, kuten Ikaalisten kaupunki <https://www.kunteko.fi/katso/484>, Helsingin kaupunki <https://www.kunteko.fi/katso/420>
- Etätöön tekemistä koskevaan yhteiseen ohjeistukseen ja vihjeaineistoon sen sijaan ei ole viime vuosina tehty sellaisia muutoksia, jotka olisivat merkittävästi vaikuttaneet etätöön määrään Poikkeuksena ehkä muutama vuosi sitten näkyvästi esillä ollut kansallinen etätöpäivä, jota vietettiin Suomessa ensimmäisen kerran syksyllä 2011 <http://www.etatyopaiva.fi/fi/etusivu>
- Edelleen etätöistä tiedetään, että sen tekeminen ei sovi kaikkiin ammatteihin eikä jokaiselle yksilölle. Edelleen etätöön tekeminen ja teettäminen perustuvat vapaaehtoisuuteen

Top 5 -kyselyvastaukset: Mitä nostaisit merkittävimmäksi uudeksi asiaksi etätyössä

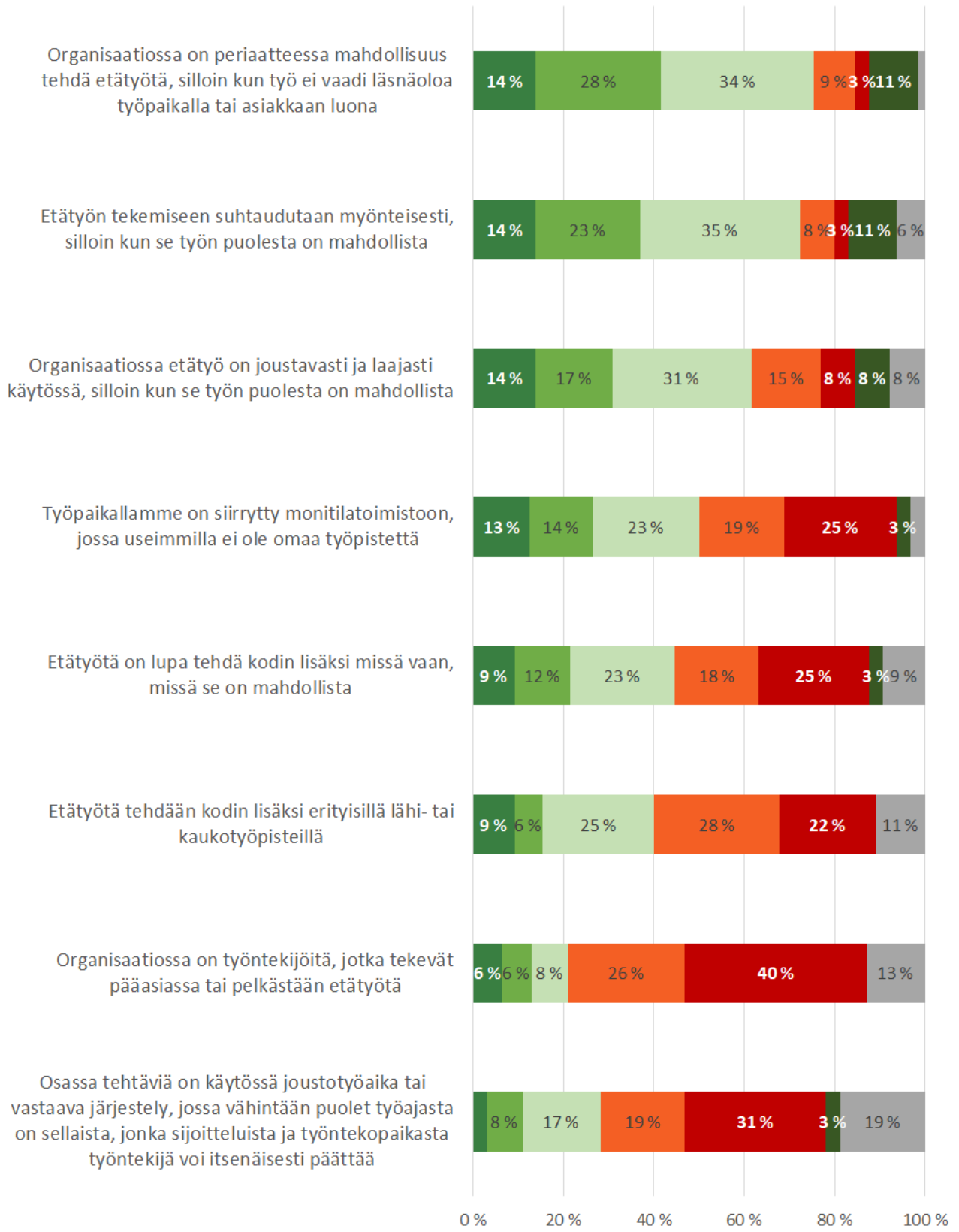
- Etätyön tekemiseen suhtaudutaan myönteisesti, silloin kun se työn puolesta on mahdollista
- Mahdollisuus itse vaikuttaa työnteon paikkaan: Etätyötä on lupa tehdä kodin lisäksi missä vain, missä se on mahdollista
- Rauhallinen työpiste, esimerkiksi kun organisaatiossa on siirrytty monitilatoimistoon
- Se houkuttelee tulevaisuuden osaajia
- Työn ja muun elämän yhteensovittaminen: pitkät työmatkat eivät haukkaa isoa osaa päivästä

4. Esimerkkejä uudenaikaisista toimintatavoista ja arvioita niiden yleisyydestä ja merkityksestä

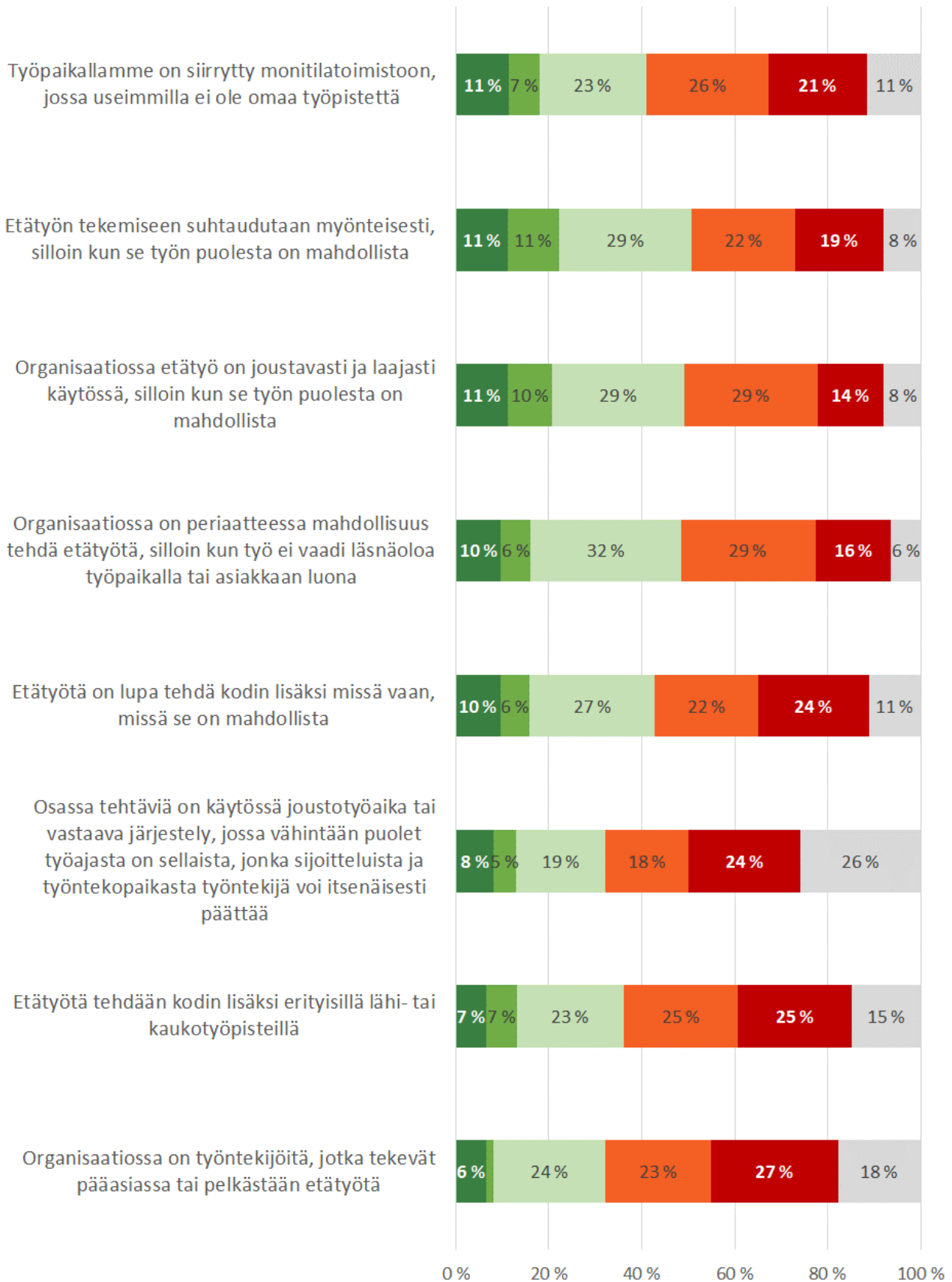
Arvio toimintatavan leviämisenopeudesta kuntakentässä

■ Hyvin suuri ■ Suuri ■ Kohtalainen ■ Pieni ■ Hyvin pieni ■ On jo laajasti levinnyt ■ En osaa sanoa

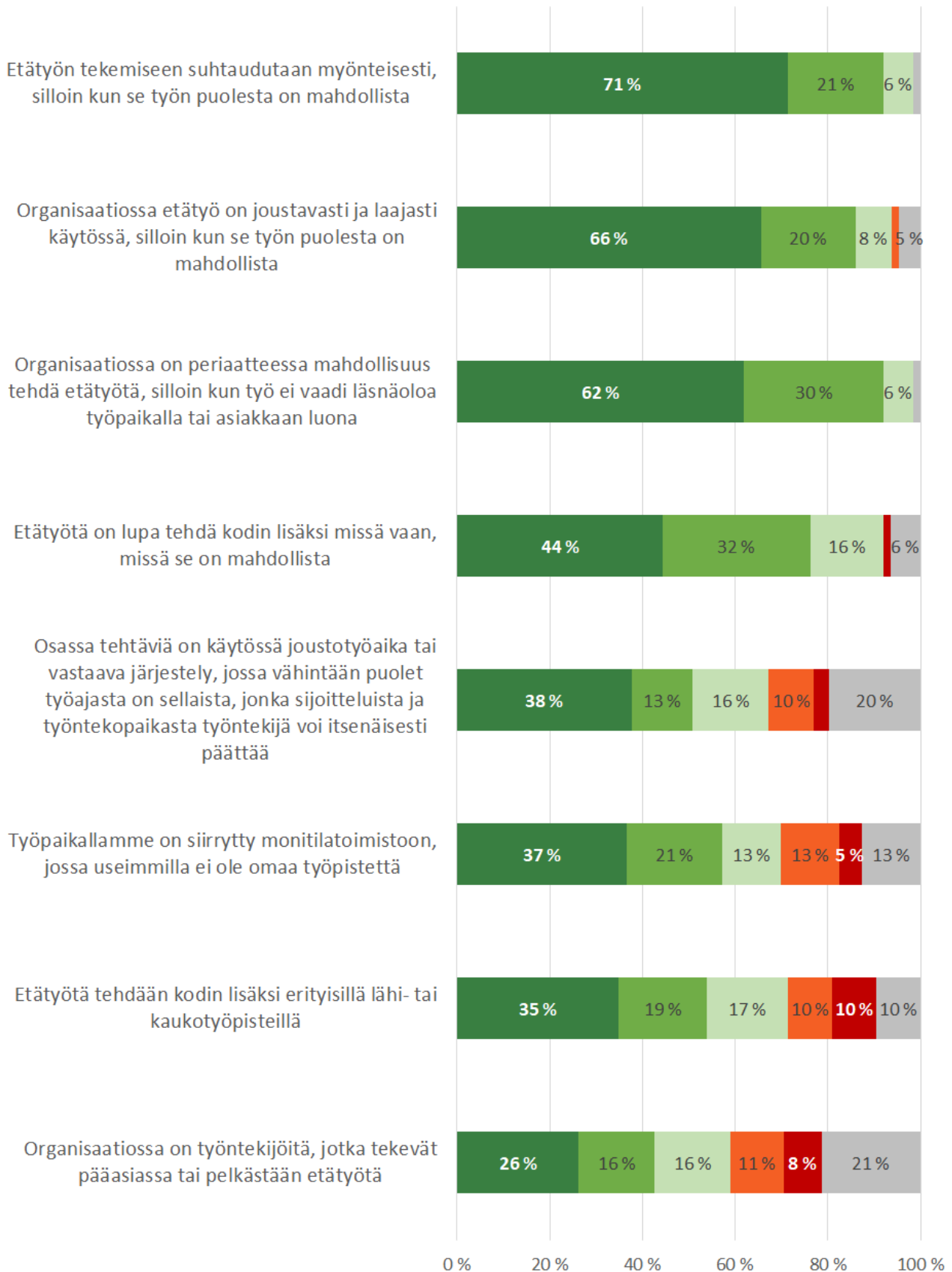
Merkitys asiakkaalle ja kuntalaiselle toteutuessaan

■ Erittäin suuri ■ Suuri ■ Kohtalainen ■ Pieni ■ Ei merkitystä ■ En osaa sanoa

Merkitys henkilöstölle toteutuessaan

■ Erittäin suuri ■ Suuri ■ Kohtalainen ■ Pieni ■ Ei merkitystä ■ En osaa sanoa

5. Nousevia ammatteja ja osaamistarpeita

- Etätyön ICT-tuki, tietosuoja-asiantuntija
- Virtuaalihoitajat (etäkotikäyntejä kuvapuhelun kautta tekevät), etänä päivätoimintaa ja viriketoimintaa ohjaavat henkilöt, etälääkäri, etäfarmaseutti, keskitetty toiminnanohjaus kotihoidossa
- Työyhteisövalmentajia tarvitaan, kun väki hajaantuu ja kokoontuu epäsäännöllisemmin
- Palapelin kokooja. Tulevaisuuden työpanos kootaan ajallisesti, paikallisesti ja osaamisenäkökulmista katsoen monista pienistä paloista
- Kyky itsenäiseen työskentelyyn ja ajanhallintaan

6. Miten etätyötä kannattaa seurata?

- Työolobarometrissa kysytään vuosittain etätyöstä
- Kiinnostavat työpaikkaesimerkit ja ratkaisut Tekojen torille
- Pyritään seuraamaan lähi- ja kaukotyöpisteiden ja erilaisten hubien yleistymistä, voisiko kuntakentässä olla sellaisten verkosto?
- Mobiili- ja etätyöhön liittyvien tutkimus- ja kehityshankkeiden seuranta
- Näkykö mahdollisuus tehdä etätöitä kunta-alan työpaikkailmoituksissa?

7. Mitä on tarpeen tehdä, jotta kunta-ala onnistuu työn murroksessa?

- ”Johtamiskulttuurin muutos on tarpeen. Osa esimiehistä kokee edelleen etätyön ei-työpäiväksi, mikä ei pidä paikkaansa. Omalla työpaikallani etätyöpäivät koetaan selvästi tehokkaammiksi ja tuottavammiksi kuin niin sanotut lähipäivät.”
- ”Luulen, että organisaatiot ovat etätyöhön valmiimpia kuin työntekijät. Töiden tekemistä jossain muualla kuin työpaikalla joutuu selittämään välillä enemmän muille työntekijöille kuin johdolle.”
- Rohkaistaan työntekijöitä, koulutetaan ja hiukan mahdollisesti houkutteellaan. Palkitaan jotenkin, kun homma sujuu uudella tavalla.
- Parannetaan työn tuottavuutta, puretaan turha byrokratia pois. Lisätään digitalisaatiota ja uudistetaan työprosesseja
- Perinteinen tuntikirjausjärjestelmä etätyössä ei toimi täydellisesti: Etätyöntekijä voi työskennellä vaikka yöllä, jos siltä tuntuu ja tarvetta on.
- Kokeillaan ja otetaan työntekijät mukaan kehittämään, yhteistyö ja vastavuoroisuus ovat valttia
- Kehitetään ja tutkitaan monitilatoimistoihin liittyvää uutta työskentelyä ja virtuaalisia työtapoja. Miten esimerkiksi rakennetaan yhteisöllisyyttä, kun henkilö toimii monessa eri (etä)työpisteessä?
- Kunta-alan organisaatioilla tulisi olla ratkaisuja monimutkaiseen maailmaan, eikä vain lisää koukeroisia ja vaikeasti tulkittavia sopimuksia
- Julkisen sektorin on jatkossakin oltava houkutteleva työpaikka

8. Mitä tai miten tekemällä epäonnistumisen riski kasvaa?

- Jatketaan kuten aina ennenkin, vaikka maailma ympärillä muuttuu
- ”Kaikkien oltava virastossa klo 8-16, ei etätöitä, jokainen istuu omassa kopissaan.”
- Luottamuksen puuttuminen estää yhteistyön ja kehittämisen, ja tekee työstä epämiellyttävää
- Liian yksityiskohtaisella ohjeistuksella ja valvonnalla pilataan etätyön myönteiset vaikutukset

9. Mahdollisia seurauksia ja kytkeviä työmarkkina- ja kehittämistoimintaa

- Kootaan etätyön kiinnostavia ratkaisuja ja hyviä käytäntöjä kuntaorganisaatioiden käyttöön
- Mietittäväksi etätyöryhmässä